

УДК 378.1; 377.8

DOI 10.31339/2413-3329-2018-2(8)-21-23

Зябловська Дарина Євгенівна,

старший викладач,

Мукачівський державний університет, м. Мукачево

## ЗМІСТОВІ ОРІЄНТИРИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

В статті розглядається проблема змістових орієнтирів розвитку європейської освіти, а саме: роль техніки, технології, науки як рушійних сил розвитку людини і суспільства; реалізація розгорнутих міждисциплінарних досліджень особливостей сучасної дитини; актуалізація розвитку духовних витоків; надання психолого-педагогічної підтримки для саморозвитку та самореалізації людини; становлення людини як особистості; урахування освітніх потреб людини на різних стадіях її життєвого циклу; профілактика етно- та ксенофобії, виховання толерантності; створення систем дієвої психолого-педагогічної та соціально-педагогічної реабілітації. Зроблено висновок, що вища освіта в європейському контексті на початку XXI століття зміцнює свої позиції на основі міждисциплінарного та трансдисциплінарного підходів до конструктивного вирішення сучасних соціальних і технічних протиріч.

**Ключові слова:** вища освіта, європейська освіта, змістові орієнтири, особистість.

**Постановка проблеми.** Наша епоха характеризується швидкими темпами соціально-економічних та технологічних змін, які руйнують старі соціальні рамки та умови праці. На сьогоднішній день людина повинна володіти більшими знаннями, ніж у минулому, повинна переорієнтувати свою увагу на навчання конкретні знання та навички, що сприяють підвищенню рівня інтелектуальної компетентності, такі як критичне мислення, творчість, вирішення проблем, самостійне навчання та командна робота [9].

Актуальними стають питання управління та організації діяльності освітніх закладів в нових соціально-економічних умовах, організації методичної роботи в них, перебудови змісту навчання. В той же час в педагогіці і психології до сих пір залишаються недостатньо вивченими питання життєдіяльності людей в сучасному світі. Людство ще ніколи не володіло таким незліченим обсягом інформації, але воно ще ніколи не знаходилося настільки далеко від розуміння своєї сутності, пізнання якої виявилось роздробленим, розпорошеним у сфері множини наукових дисциплін [1, с. 28-30].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Аналіз наукових педагогічних, філософських та психологічних досліджень (Саприкіна Л., Макар З., Дмитрук С., Савенко І., Андрощук І., Ляшенко Л., Товканець Г., Бідюк Н. та ін.) показав, що в педагогіці і психології залишаються недостатньо вивченими питання життєдіяльності людей в сучасному світі, не надані процесуальні характеристики, не визначені форми змін, механізми та рушійні сили розвитку сучасної людини. Це дало підстави виокремити представлені нижче змістові орієнтири європейської освіти на початку XXI століття.

**Мета статті:** окреслення актуальних напрямів розвитку європейської освіти на початку XXI століття.

**Результати дослідження.** Проаналізувавши тематику і результати вже проведених на сьогоднішній день досліджень та враховуючи кризові моменти, які нарізали в освітній галузі, було виокремлено наступні змістові орієнтири європейської освіти як задачі переходу її на інший рівень розвитку, що відповідатиме потребам сучасного суспільства.

1. Роль техніки, технології, науки як рушійних сил розвитку людини і суспільства, як засобів відкриття потенційних можливостей їх діяльності, творчості із проблемою самої людини як істоти біологічної в загальній універсальній еволюції. Зокрема актуалізується задача акумуляції та збору всіх знань про людину як носія соціального досвіду, як творця нової культури та головної діючої та організуючої особи історичного прогресу [3].

Чим далі людина просувається у створенні нових інформаційних технологій, тим більш залежною стає від свого породження. Вже повсюдно людина стає не управителем і розпорядником, а лише обслуговуючим персоналом або

користувачем глобальних комп'ютерних систем, які починають жити власним, незалежним від неї життям. Будь-яка нова технологія активно формує не тільки декорації й обставини життя, але і сам спосіб сприйняття світу [1, с. 28-30].

2. Здійснення розгорнутих міждисциплінарних досліджень особливостей сучасної дитини, її психологічних та соціально-психологічних змін (норми психічного, психофізіологічного, особистісного розвитку дитини), що живе сьогодні, глибинне корегування періодизації сучасного дитинства як наукової основи розвитку і модернізації системи освіти [2], оскільки наголошують дослідники, у вік електронних засобів масової інформації втратили відмінність періоди дитинства і дорослого життя [1, с. 28-30].

3. Нові соціальні зв'язки дитини, визначення дії та впливу на зростаючу дитину нових молодіжних субкультур з метою переорієнтування їх на актуалізацію розвитку духовних витоків, психолого-педагогічну підтримку саморозвитку та самореалізації зростаючої людини [2].

Поява комп'ютерів, смартфонів, айфонів перетворила дозволя дитини в «емоційне споживання» кадрів, які змінюються на екрані кожні три секунди. Це справляє надмірний вплив на праву півкулю, пов'язану з одностороннім візуальним сприйняттям зовнішнього світу, куди і переміщується активність дитини. У той же час нівелюється ліва півкуля, де розміщені центри мислення і мови. Сучасна молодь більше уваги приділяє «агресивним формам культури», які розповсюджуються із швидкістю епідемії електронними засобами масової інформації. А книга як джерело духовного розвитку відступає на другий план. Різке зменшення міжпівкульових трансформаційних процесів веде до зменшення здатності людини до вербалізації та девербалізації інформації [1, с. 28-30].

4. Відродження критеріїв моральності всередині дитячого колективу, тобто проблема нарощування відчуження між дорослими і дітьми, що спричинене швидким подорослішанням дітей при поглибленні їх соціального інфантилізму [2].

5. Взаємодія дорослих і дітей. Простір між світом дорослих і світом дітей вимагає розумного структурування, заповнення корисною інформацією, яка допоможе перетворити кожну дитину в реального суб'єкта та організатора діалогу з дорослими [5].

6. Становлення людини як особистості, вплив характеру, соціального середовища та системи виховання на особистісний розвиток, аналіз змісту та закономірностей процесу розвитку людини як особистості і як суб'єкта дії, виявлення умов, специфіки та механізмів індивідуалізації і соціалізації в сучасному світі [5]. За Тейлором М. особистісний розвиток можна розглядати як цикл або спіраль: потреба → інформація → асиміляція → знання → потреба. Подібність із освітою беззаперечна. Обидва проходять через процес внутрішнього аналізу (внутрішня рефлексія, на яку найбільший вплив мають наставництво, власна свідомість, продукти власної

активності, комп'ютерна мережа), роздумів (зовнішня об'єктивність, на яку найбільший вплив чинять ЗМІ, критичне читання, оцінка, самонавчання, формальні колективні дії) та допитливості (асиміляція, найбільший вплив чинять люди, предмети, ідеї, цінності, несвідоме) [8].

Оцінюють особистісний розвиток за продуктами діяльності людини та наступними критеріями: володіння критичною здатністю, цікавістю та інтуїцією; вміння працювати з літературою, контактувати з наставниками, орієнтуватись у політиці та освіті; бути здатним до таких дій, як аналіз, вивчення, посередництво та розслідування; взаємодія з іншими людьми (в сім'ї, школі, університеті та будь-якій спільноті) [9].

7. Урахування особливостей структури та змісту освітніх потреб людини на різних стадіях її життєвого циклу [4], тобто на основі чого і які знання, вміння і навички треба формувати і розвивати у учнів молодшого віку, які у старшокласників, а які у підлітків, щоб через визначений час на виході у доросле життя молода людина не тільки володіла знаннями і вміннями, але і акумулювала в собі найкращі риси свого етносу, народу та загальнолюдських цінностей і стала повноцінним суб'єктом людського суспільства [5].

Популярною в Європі є теорія прозрівання дитинства. Відповідно до неї зростання має бути веселим, діти мають право на щасливе, а не просто визнане суспільством належне виховання. Їм слід дозволити мешкати у своєму власному магічному всесвіті. Отримувати знання в ранньому віці найбільш ефективно через контрольовані ігри. З'явилось все більше почуття у вихованні дітей. Методичний матеріал для навчання дітей не повинен бути просто навчальним посібником, а повинен підсилювати просту радість «бути дитиною». Але надмірне захоплення цією теорією може призвести до небезпечних наслідків. Особливо важко успішно вести діалоги із підлітками, тому що саме в цей період дітям важко під час навчання підкоряти свої емоції розумом. Найменший неправильний вчинок з боку наставника, і підліток не зможе визріти у цивілізованого дорослого [7].

Не менш важливою є також реалізація принципів неперервної освіти, яка містить базові ідеї, що супроводжують людину в різні періоди її життя. А саме: поступальність у формуванні і збагаченні творчого потенціалу особистості дорослої людини, вертикальна і горизонтальна цілісність пожиттєвого освітнього процесу, інтеграція навчальної і практичної діяльності, змістова спадкоємність висхідних ступенів освітніх щаблів; єдність професійної, загальної і гуманітарної освіти [4].

8. Зростання ролі комунікацій у розвитку суспільства, визначення та врахування впливу на процес зростання людини потужного «інформаційного потоку» сучасної освіти та засобів масової інформації, відеоринку, Інтернету, що не контролюються

системою освіти; пошук в цьому «інформаційному потоці» шляхів та можливостей стимулювання інтересу до пізнання, формування пізнавальних потреб, відпрацювання вибіркового відношення до інформації, вміння її фільтрувати в процесі самостійного здобуття знань [6].

З появою Інтернету, мобільного зв'язку активізується психологічна лабільність і мобільність людини у просторі та часі, що в багато разів збільшує кількість і якість міжособистісних контактів, перетворює вид людини розумної на людину-комуніканта, людину-маніпулянта. Зазначений процес прискорює розвиток засобів маніпуляції індивідуальною та масовою свідомістю. Це призводить до того, що сучасний світ існує в атмосфері тотального впливу всіх на всіх, а успіх на життєвому терені нині досягає той, хто вміє здійснювати вплив на себе, людей і обставини [1, с. 28-30].

9. Профілактика етно- та ксенофобії, виховання толерантності, що зумовлено різким загостренням взаємовідносин в усьому світі, багатогранністю, надзвичайною складністю взаємовідносин етносів [5]. Важливим тут є гармонізація протиріччя між двома протилежними цивілізаційними тенденціями: орієнтація розвитку людства у напрямку соціально-економічної, культурно-політичної глобалізації та активізації національних інтересів розвитку націй, народів, етносів.

10. Створення систем дієвої психолого-педагогічної та соціально-педагогічної реабілітації, а саме теоретичного обґрунтування та структуризації надання психолого-педагогічної допомоги людям в зв'язку із зростаннями нервово-психічних, в тому числі посттравматичних розладів [5].

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Зміст суспільного та індивідуального життя людини сконцентровано у сфері освітньої діяльності. Це найважливіший соціальний інститут, який відіграє ключову роль у розвитку сучасного суспільства. Освітня галузь є важливою розвивальною складовою, що забезпечує неперервність та цілісність функціонування сучасної людської цивілізації. Відтак, важливим постає питання знаходження шляхів подолання зазначених вище кризових явищ в освіті. Початок XXI століття характеризується появою нових підходів до розвитку вищої освіти та ідей, завдяки яким можливе розв'язання сучасних освітніх і складних соціально-економічних проблем.

Вища освіта в європейському контексті на початку XXI століття зміцнює свої позиції, пов'язані зі служінням суспільству, особливо свою діяльність по боротьбі з убогістю, нетерпимістю, насильством, неписьменністю, голодом, погіршенням навколишнього середовища та хворобами, головним чином, шляхом застосування міждисциплінарного та трансдисциплінарного підходу до аналізу проблем і питань, що відповідають очікуванням суспільства.

#### Список використаних джерел

1. Дубасенюк О.А. Концептуальні підходи до професійно-педагогічної підготовки сучасного педагога / О.А. Дубасенюк, О.В. Вознюк – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 114 с.
2. Зобенько Н. А. Сучасний стан дитинства в Україні / Н. А. Зобенько // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2016. – №2 (39). – С. 77 – 80.
3. Сидоренко В.К. Джерела і чинники формування технологічної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів / В.К. Сидоренко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – 2012. – № 31. – С. 238 – 245.
4. Товканець Г.В. Тенденції розвитку європейської вищої освіти на початку XXI ст. / Г.В. Товканець // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Випуск 1 (1). Серія «Педагогіка та психологія». – 2015. № 1. – С. 28 – 33.
5. Фельдштейн Д. И. Взаимосвязь теории и практики в формировании психолого-педагогических оснований организации современного образования / Д. И. Фельдштейн // Проблемы современного образования. Теория современного образования. – 2010. – № 6. – С.10 – 20.
6. Чепіль М.М. Педагогічні технології: навч. посіб. / М.М. Чепіль, Н.З. Дудник. – К.: Академвидав, 2012. – 224 с.
7. Laurence Brockliss. Introduction: The Western Concept of Childhood [Електронний ресурс] – 2016. Режим доступу: <https://www.google.com.ua/search?q=Modern+sian+of+childhood+in+ Europe>
8. Mark Teylor. Education and personal development: a reflection [Електронний ресурс]: BMJ Joumas. Personal view. – 2011. Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.1136/adc.81.6.531>
9. Moshe Barak, Michael Hacker. Fostering Human Development Through Engineering and Technology Education [Електронний ресурс]: International Technology Education Studies. Volume 6. – 2011. – Sense Publishers Rotterdam/Boston/Taipei. – 303с. Режим доступу: <https://www.sensepublishers.com/media/411-fostering-human-development-through-engineering-and-technology-education.pdf>

# References

1. Dubaseniuk, O.A., Voznyuk O. V., (2011) Kontseptualni pidkhody do profesiyno-pedahohichnoyi pidhotovky suchasnoho pedahoha. [Conceptual approaches to vocational and pedagogical training of a modern teacher]. – Zhytomyr: View of ZHDU them. I. Franko. – 114 p.
2. Zobenko, N. A., (2016) Suchasnyi stan dytynstva v Ukraini [The current state of childhood in Ukraine]. Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Series: «Pedagogy. Social work», 2 (39), p. 77 – 80.
3. Sidorenko, V.K., (2012) Dzherela i chynnky formuvannya tekhnolohichnoi kultury uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [Sources and factors of formation of technological culture of students of general educational institutions]. Scientific journal of NPU named after M.P. Drahomanov, Series 5, Pedagogical sciences: realities and perspectives, 31, p. 238 – 245.
4. Tovkanets, G.V., (2015) Tendentsii rozvytku yevropeiskoi vyshchoi osvity na pochatku XXI stolittia. [Trends in the development of European higher education at the beginning of the XXI century]. Scientific Bulletin of the Mukachevo State University. Issue 1 (1). Series "Pedagogy and Psychology", 1, p. 28-33.
5. Feldshtein, D. I., (2010) Vzaymosviaz teoryy y praktyky v formirovanny psykhologo-pedahohycheskykh osnovanyi orhanyzatsyyi sovremennoho obrazovanyia [Interrelation of theory and practice in the formation of psychological and pedagogical foundations of the organization of modern education]. Problems of modern education. The theory of modern education, 6, p. – 10-20.
6. Chepil, M.M., (2012) Pedahohichni tekhnolohii: navch. posib. [Pedagogical Technologies: Teaching manual] /M.M Chapil, NZ Archangel. – K.: Academic Edition.
7. Laurence Brockliss (2016) Vstup: Zakhidna kontseptsiya dytynstva. [Introduction: The Western Concept of Childhood]. [Electronic resource] Access mode: <https://www.google.com/search?q=Modern+sian+of+childhood+in+Europe>
8. Mark Teylor. Osvita ta rozvytok osobystosti: refleksiya [Education and personal development: a reflection.// BMJ Jourmas. Personal view]. – 2011. [Electronic resource] Access mode: <http://dx.doi.org/10.1136/adc.81.6.531>
9. Moshe Barak, Michael Hacker, 2011. Spryannya lyudskomu rozvytku cherez inzhenerno-tekhnichnu osvitu [Fostering Human Development Through Engineering and Technology Education]. International Technology Education Studies, Volume 6. - Sense Publishers Rotterdam / Boston / Taipei. – 303 p. [Electronic resource] Access mode: <https://www.sensepublishers.com/media/411-fostering-human-development-through-engineering-and-technology-ducation.pdf>

*В статье рассматривается проблема основных ориентиров развития европейского образования, а именно: роль техники, технологии, науки как движущих сил развития человека и общества; реализация развернутых междисциплинарных исследований особенностей современного ребенка; актуализация развития духовных истоков; оказание психолого-педагогической поддержки для саморазвития и самореализации человека; становление человека как личности; учета образовательных потребностей человека на разных стадиях его жизненного цикла; профилактика этно- и ксенофобии, воспитания толерантности; создание систем действенной психолого-педагогической и социально-педагогической реабилитации. Сделан вывод, что высшее образование в европейском контексте в начале XXI века укрепляет свои позиции на основе междисциплинарного и трансдисциплинарного подходов к конструктивному решению современных социальных и технических противоречий.*

**Ключевые слова:** высшее образование, европейское образование, основные ориентиры, личность.

*The article deals with the problem of content guidelines and directions of development in European education. It is emphasized that in modern socio-economic space there is a great variety of new tasks and new topics. That demands deep theoretical comprehension and significant of experimental work. The main content guidelines in higher education are the role of technique, technology and science as a driving forces of development for human and society as it discovers the opportunities for their activities. The next point is to conduct a multidisciplinary research of a modern child special features, its psychological and socio-psychological changes. Study the new social connection of the child and the influence of modern subcultures on the child. The purpose is to switch them to the development of spiritual sources and support them in self development and self realization. Another point is to revive moral criterias in society, to form the personality. Reveal the of the regularities human development as a personality and as a subject of the action, the condition, special features and mechanisms of individualization in the modern world. We should take into account the peculiarities of the structure and content of the educational needs of the person at various stages of his life, find the way to stimulate the interest for the knowledge through the "information flow", form their cognitive needs and form the ability to select information in the process of self-education acquisition. Prevention of ethno- and xenophobia, education of tolerance. One more point is to harmonize the contradictions between orienting the human for socio-economic, cultural-political globalization and activation of national interests, the development of nations, peoples and ethnic groups. The last point is to create the systems of effective psychological and pedagogical and social-pedagogical rehabilitation. It is concluded that higher education in the European context at the beginning of the 21st century strengthens its functions. Its function is to serve the society on the basis of interdisciplinary and transdisciplinary approaches, to a constructive solution of contemporary social and technical contradictions.*

**Key words:** higher education, European education, content guidelines, personality.